

Από το Λάτσιο, το Τυρρηνικό Πέλαγος και τον Τίβερη: η Ρώμη
Από τη Ρώμη στα πόδια των Άλπεων: το Μιλάνο
Και από το Μιλάνο στην πεδιάδα και τους υδροβιότοπους του Πάδου, στα
ανατολικά παράλια της Ιταλίας και τις δυτικές ακτές της βόρειας Αδριατικής:
η Ραβέννα

Το ΔΥΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ της ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ και οι ΒΑΡΒΑΡΟΙ

**Ούννοι, Γότθοι, Βησιγότθοι, Οστρογότθοι, Βάνδαλοι, Έρουλοι, Βουργουνδοί, Γεπίδες,
Ιλλυριοί, Αλαμαννοί, Κέλτες, Άβαροι, Φράγκοι, Αλανοί (ιρανογενείς), Σλάβοι, Λομβαρδοί**

**Το ΒΑΣΙΛΕΙΟ του ΘΕΥΔΕΡΙΧΟΥ, το ΟΡΑΜΑ του ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ Α΄,
η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ «ΡΙΚΟΝΚΕΣΤΑ» και το ΕΞΑΡΧΑΤΟ της ΡΑΒΕΝΝΑΣ**

«Ανήκομεν εις
την Δύση»

Κωνσταντίνος
Καραμανλής
το 1976

Και ξανά:

«Η Ελλάς
πολιτικά,
αμυντικά,
οικονομικά,
πολιτιστικά,
ανήκει εις την
Δύση»

στις 12
Ιουνίου 1977

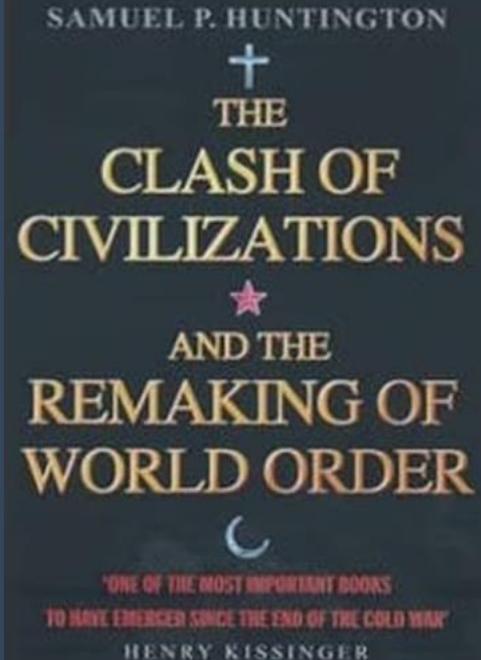
apan.gr

Μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο,
ο πολιτικός όρος «Δύση» σημαίνει τις
ευρωπαϊκές χώρες –πλην των κρατών
της ΕΣΣΔ και όσων ανήκαν στο
Σύμφωνο της Βαρσοβίας– και τις
ΗΠΑ.

Τι σημαίνει «Δύση» μετά τη διάλυση
του ή των υπαρκτών σοσιαλισμών
είναι συζητήσιμο, αμφιλεγόμενο και
πάρα πολύ ενδιαφέρον θέμα, αλλά δεν
θα μας απασχολήσει εδώ.

Samuel Huntington
*Η σύγκρουση των
πολιτισμών και ο
ανασχηματισμός της
παγκόσμιας τάξης*

1993

Η Αυτοκρατορία το 125 μ.Χ. επί Αδριανού

Η επίφαση της
ενότητας.
Για αυτή την ενότητα
οι Ρωμαίοι έκαναν
πάρα πολλά.
Ιδίως σε επίπεδο
πόλεως (και κωμοπό-
λεως) προώθησαν ή
και επέβαλλαν τους,
προσαρμοσμένους
στο ρωμαϊκό πνεύμα,
ελληνικούς θεσμούς.

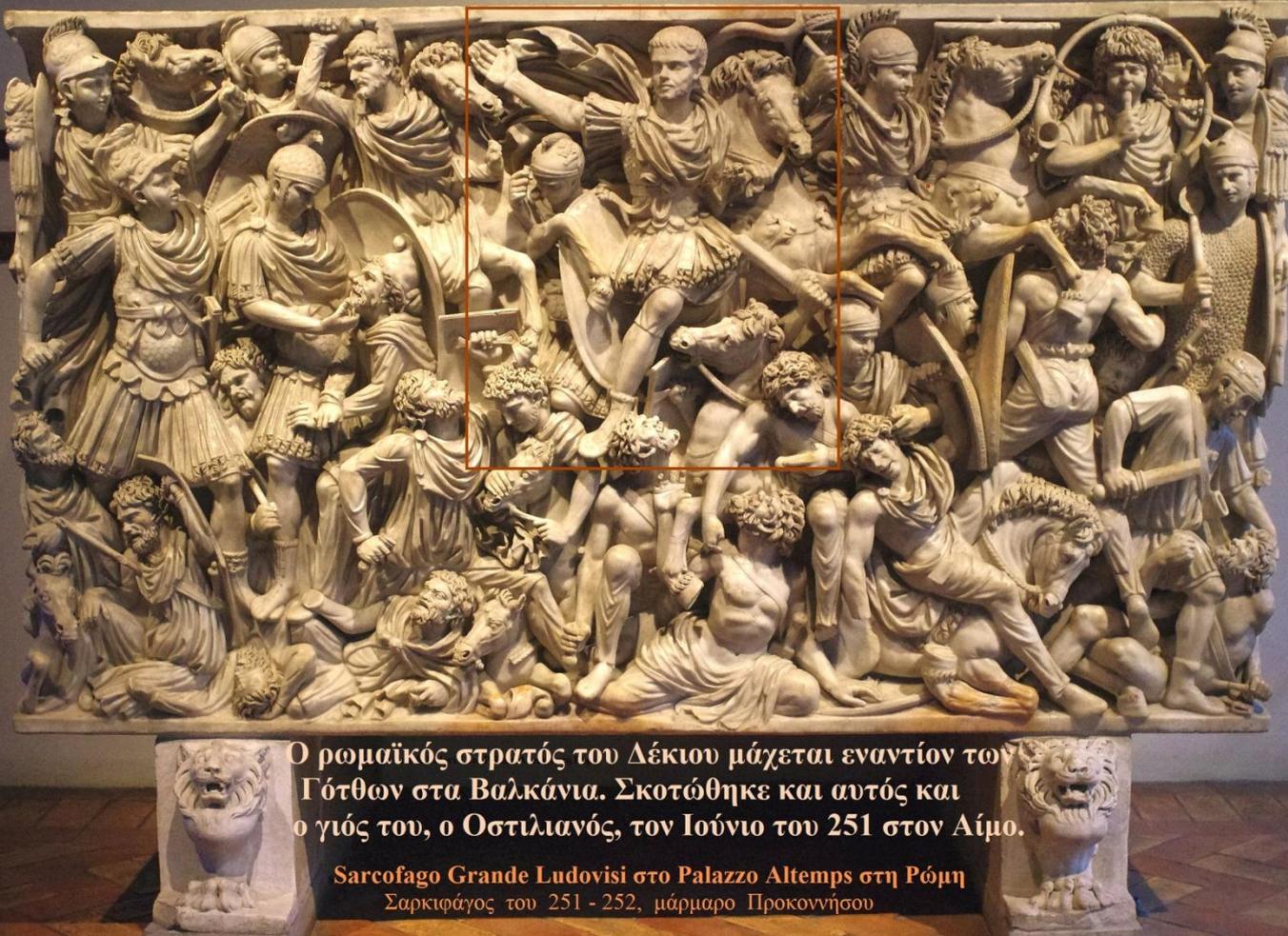

Γοτθικοί Πόλεμοι

235/3 - 554

Την εποχή της ρωμαϊκής Αναρχίας και του Χάους, που κορυφώνεται το 235, με τη δολοφονία του τελευταίου της δυναστείας των Σεβήρων, οι γερμανογενείς Γότθοι αρχίζουν μία σειρά επιδρομών στη Χερσόνησο του Αίμου / Βαλκάνια. Πρώτη πόλη που χτυπούν είναι η βορειοθρακική Φιλιππούπολη (βουλγ. Πλόβντιβ) στον Άνω Έβρο. Το 250 ή 251.

Ο ρωμαϊκός στρατός του Δέκιου μάχεται εναντίον των Γότθων στα Βαλκάνια. Σκοτώθηκε και αυτός και ο γιός του, ο Οστιλιανός, τον Ιούνιο του 251 στον Αίμο.

Sarcophago Grande Ludovisi στο Palazzo Altemps στη Ρώμη
Σαρκιφάγος του 251 - 252, μάρμαρο Προκοννήσου

<<< Η αγία Αγάθη από την Κατάνια, που μαρτύρησε στους διωγμούς επί Δέκιου. Στη μεγάλη ψηφιδωτή πομπή των μαρτύρων στη βόρεια πλευρά του κεντρικού κλίτους του Αγίου Απολλιναρίου του Νέου στη Ραβέννα. Έργο τον καιρό της βασιλείας των Οστρογόθων (γύρω στα 520).

>>>> **Δέκιος** (249-251) γεννημένος σε ένα χωριό της Σερβίας, διαδέχθηκε τον Σεπτ. του 249 τον Φίλιππο τον Άραβα (από τη Συρία). Την εποχή του Χάους.

Η Δύση προσθέτει πολλούς μάρτυρες στο εορτολόγιό της, οι οποίοι αυξάνονται επί Βαλεριανού, 353 - 360 που αιχμαλωτίστηκε από τον Σαπώρ Α΄.

>>>>>>>>>> Διώξεις Χριστιανών. Ανάμεσά τους ο άγιος Λαυρέντιος από την Ισπανία.

Θα αυξηθούν σημαντικά με τους απηνείς διωγμούς επί Διοκλητιανού. Αλλά συγκρινόμενοι με τους χιλιάδες μάρτυρες της Ανατολής, παραμένουν πάντα πολύ λιγότεροι.

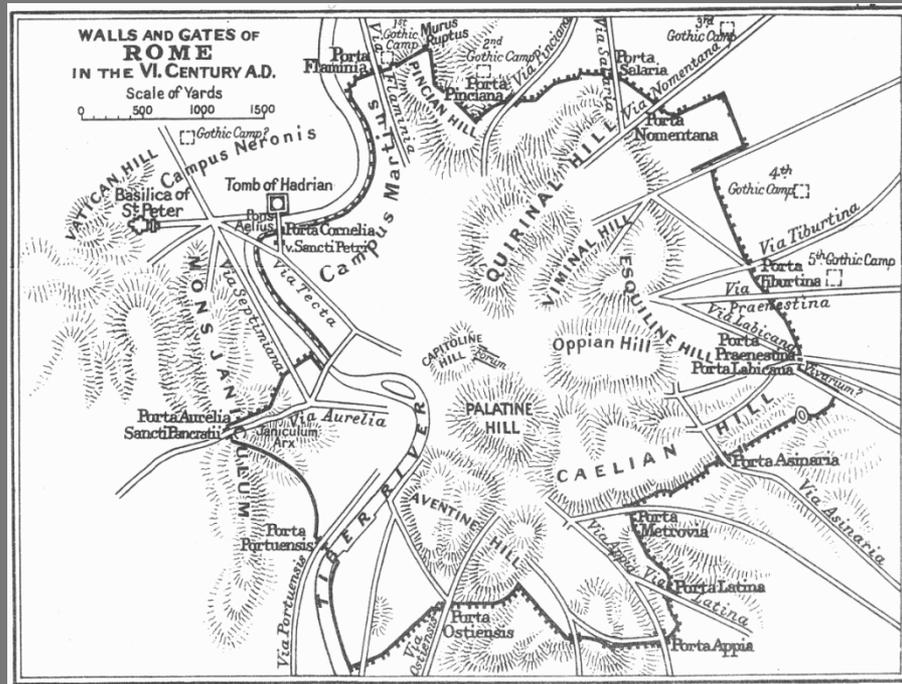
>>>>>>>>>> Η Ρώμη έχασε τις υπερδουνάβιες κτήσεις της (Τρανσυλβανία), σημαντική πηγή πολύτιμων μετάλλων.

Οι Κάρποι κατέλαβαν την ορεινή Δακία (στα Καρπάθια και τη ΝΔ Ρουμανία), υπήρχαν μεταλλεία χρυσού, αργύρου και σιδήρου.

>>>> Οι Βάνδαλοι κι άλλα γερμανικά φύλα κινούνται στα Βαλκάνια.

Σταδιακά δημιουργείται μία ανεξέλεγκτη περιοχή, ένας φαρδύτατος ελεύθερος διάδρομος, που επιτρέπει στα βαρβαρικά φύλα να μετακινούνται μεταξύ Ανατολής και Δύσης.

>>>>>>>>> Το 267, οι Έρουλοι χτύπησαν την Αθήνα και κατέβηκαν μέχρι την Σπάρτη.

>>> Το 271, ο Αυρηλιανός θεμελιώνει το μεγάλο ΤΕΙΧΟΣ των 19 χιλιομέτρων γύρω από τη ΡΩΜΗ. Επικρατεί τρόμος.

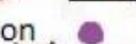
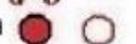

Η ρωμαϊκή επαρχία της *Germania Antiqua*.
 Η διακεκομμένη γραμμή αντιπροσωπεύει τα *Limes Germanicus* = τα οχυρωμένα σύνορα που κατασκευάστηκαν μετά την τελική αποχώρηση των ρωμαϊκών δυνάμεων από τη *Germania*.

Σε κύκλο: οι Τριβηροί / Τρίερ στον ποταμό Μοζέλα. Αυτοκρατορικό στρατόπεδο για τον πόλεμο στον Ρήνο και η βόρεια πρωτεύουσα της Τετραρχίας Α' και Β' έως τον 4ο αιώνα.

ROMAN PROVINCE OF GERMANIA
 (Limes Germanicus :)
 MarchingCamp/small fortification Teutoburgo / Varo
 Roman Fort/Vicus --- little castra
 Cities / Roman roads

ROMAN PROVINCE OF GERMANIA
 (Limes Germanicus :)
 MarchingCamp/small fortification Teutoburgo / Varo
 Roman Fort/Vicus --- little castra
 Cities / Roman roads

ΟΥΝΝΟΙ

Νομαδικός λαός από τις στέπες της Βορειοανατολικής Ασίας. Είναι εξαιρετικοί ιπποτοξότες δεν έχουν καμία σχέση με τη γεωργία και τις αγροτικές καλλιέργειες.

Μετακινούνται προς τα δυτικά και, μετά το 360-376, περνούν τον ποταμό Βόλγα και ξεχύνονται στην Ανατολική Ευρώπη, αναγκάζοντας άλλους μετακινούμενους λαούς να επιταχύνουν τη μετακίνησή τους.

«Η μάστιγα του Θεού»

ΟΥΝΝΟΙ Η επέλαση των ιπποτοξοτών κινείται στο οικείο για αυτούς και για τα άλογά τους οικοσύστημα: την στέπα (από τον Βόλγα στον Δνείπερο και μέχρι τον Ίστρο / Κάτω Δούναβη) και στη συνέχεια: τα απέραντα πεδινά χορτολίβαδα ανάμεσα στον Δούναβη και τα Καρπάθια μέχρι την Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Γερμανία.

< Σπάνιο και εξαιρετικής τέχνης σύνολο χαϊμαλιών διακοσμημένο με στρογγυλεμένους ημιπολύτιμους λίθους, τρόπος που αγαπούσαν οι Ούννοι μεταλλουργοί. Το μεγάλο κομμάτι (ύψος 12,5 εκ, πλάτος 10,6 εκ) το φορούσαν στην κεφαλή του αλόγου, πάνω από τα μάτια. Καθαρά διακοσμητικό, φανέρωνε την ισχύ και τον πλούτο του καβαλάρη.

Τα δύο στενόμακρα κομμάτια σκέπαζαν τα χα-λινάρια στο σημείο που βρισκόταν κοντά στην κεφαλή. Ο χρυσός κύλινδρος είναι το χερούλι ενός μαστιγίου, που ονομάζεται «ναγκάικα». Τον καιρό εκείνο δεν υπήρχαν σπιρούνια. Το μαστίγιο χρησίμευε για να κάνει ο αναβάτης το φαρί του να επιταχύνει το βήμα του.

Ουννικό σετ χρυσών στολιδιών αλόγου: φάλαρα ίππων (χαϊμαλιά), 4ος αιώνας. Μουσείο Τέχνης Walters (Βαλτιμόρη, ΗΠΑ)
Ουννικό σετ χρυσών στολιδιών αλόγου: φάλαρα ίππων (χαϊμαλιά), 4ος αιώνας. Μουσείο Τέχνης Walters (Βαλτιμόρη, ΗΠΑ)

Bracca ή και *braccae* είναι το ανδρικό ένδυμα που φορούσαν και οι Κέλτες εντός και εκτός Άλπεων, αλλά και όλοι οι Βάρβαροι: γερμανογενείς, ιρανογενείς και τουρκογενείς. Η βράκα, κοντή μέχρι τα γόνατα ή μακριά ως τους αστράγαλους, βόλευε τους κτηνοτρόφους και τους αγρότες, τους ημινομάδες και τους νομάδες, τους ορεσίβιους, τους πολεμιστές και ιδίως τους έφιππους λαούς. Συνήθως φτιαγμένη από μαλλί.

Στενές βράκες (*braccae*) φορούν και οι Γότθοι εδώ, στη Σαρκοφάγο Λουντοβίτσι / Ludovisi Battle Sarcophagus, γύρω στα 250-260 μ.Χ., την εποχή των πρώτων μεγάλων επιδρομών και των σφοδρών συγκρούσεων.

Αλυσοδεμένος Γερμανός φύλαρχος, 2ος αι. μ.Χ. Φοράει την τυπική γερμανική βράκα (*bracca*) και γουρουνοτσάρουχα. Τα μαλλιά του είναι δεμένα με κορδέλα «σουαβικού» τύπου. Σουάβοι = γερμανογενής λαός.

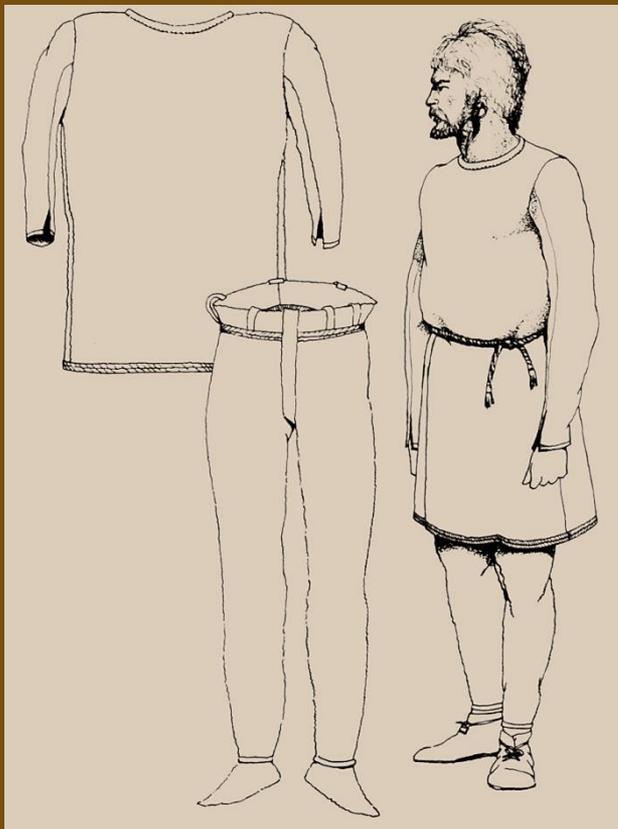
Πάνοπλη Αμαζόνα φοράει εφαρμοστές *αναξυρίδες* (βράκες ή παντελόνια) >>> Οι Έλληνες απέδιδαν τις αναξυρίδες σε βάρβαρους λαούς της Ανατολής, εφίππους ή και ιπποτόξοτες (Σκύθες, Σαρμάτες κλπ) και στους Πέρσες. Αλλά η λέξη, ξενικής καταγωγής, χρησιμοποιείται σπάνια.

Αττικό λευκό αλάβαστρο του π. 470 π.Χ. στο Βρετανικό.

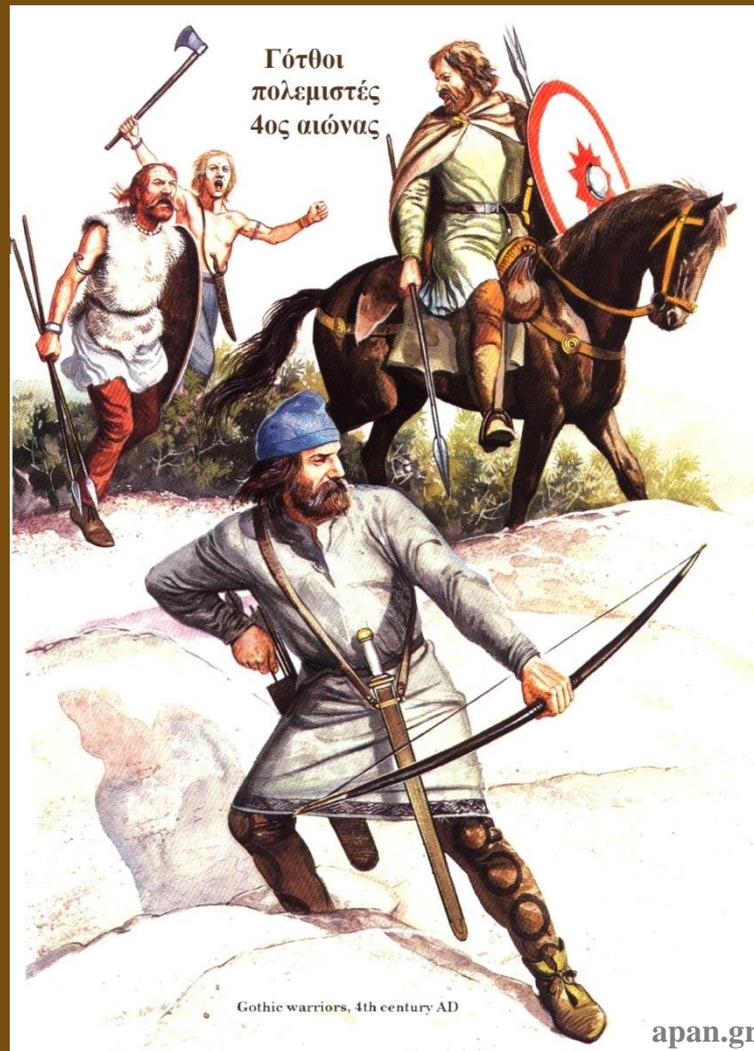

Στον Ιππόδρομο της Κ/Πολης: Στον οβελίσκο του Θεοδόσιου Α΄ του μεγάλου (πατέρα του Αρκάδιου, του Ονώριου και της Γάλλα Πλακιδίας) τα ενδύματα του Θεοδόσιου και της αυλής είναι εντελώς διαφορετικά από αυτά που φορούν οι γονυπετείς Βάρβαροι.

Reconstruction of cut of woollen twill tunic and trousers from Angeln, Denmark, dated to the 1st century B.C.

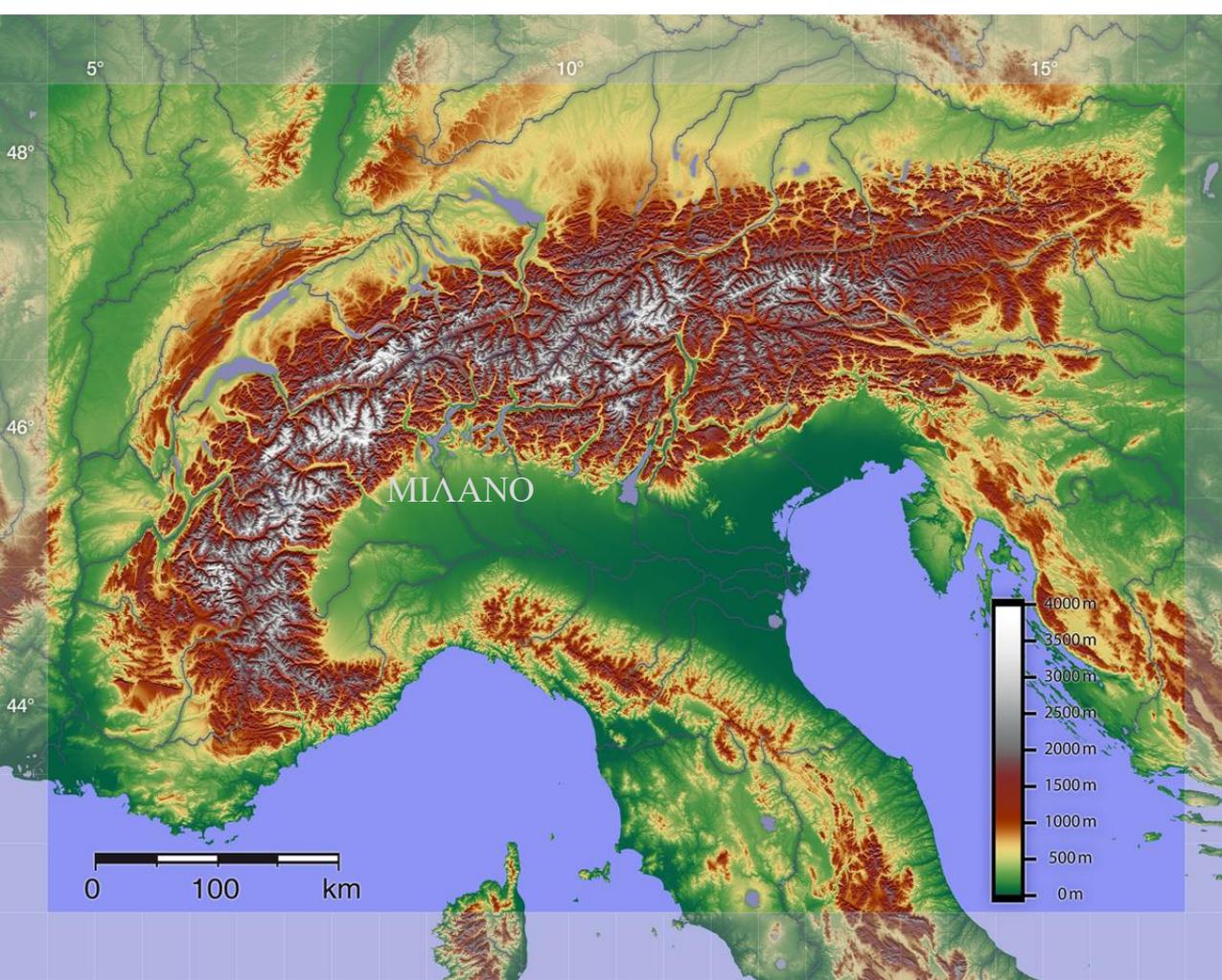
Τουνίκα και παντελόνια, 1ος π.Χ. αι.
Δανία

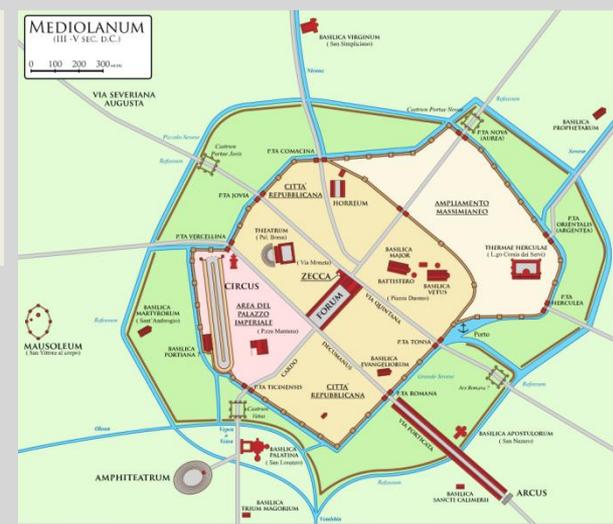

Έδρα του αγγούστου του δυτικού τμήματος της Αυτοκρατορίας από το 286 μέχρι το 395 και έδρα της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας από το 395 μέχρι το 402, όταν μεταφέρθηκε η πρωτεύουσα στη Ραβέννα.

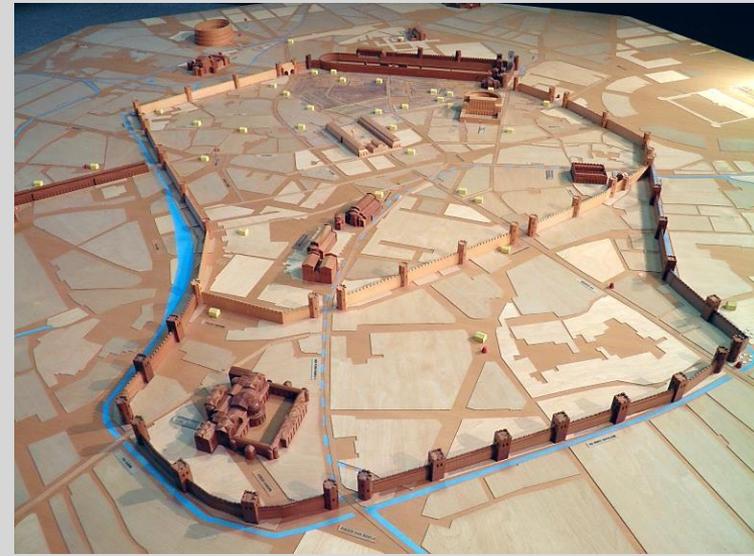

ΑΛΠΕΙΣ Ένα ορεινότατο τόξο από τη Δυτική Μεσόγειο (Νότια Γαλλία και Μονακό) μέχρι τον Άνω Δούναβη. Χωρίζει σχεδόν οριζόντια τη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη σε **εντός** και **εκτός** των Άλπεων περιοχές. Μήκος περίπου 1.200 χλμ Το πλάτος κυμαίνεται . Πλατύτερο σημείο: 250 χλμ Ψηλότερη κορυφή στα 4.810 μ Πέραν των Άλπεων: μεγάλες πεδιάδες. Εντός των Άλπεων: η Ιταλία. Μέσα στην καμπυλωτή έκταση: η πεδιάδα του ποταμού Πάδου με κατεύθυνση Αν-Δύση. Κατά-λήγει στην Αδριατική. Από εδώ ξεκινάει ο ιταλικός κορμός.

Ένας αρχαίος κελτικός οικισμός στην πεδιάδα του Πάδου και κάτω (νότια) από μία από τις εξόδους των Άλπεων. Κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους το 222 π.Χ. Περιβάλλεται από νερά: ποτάμια και λίμνες. Από τον Πάδο απέχει 35 χλμ

Ο αύγουστος Μαξιμιανός, 286-305, μέλος της Τετταρχίας, έκανε το Μεδιόλανο / Μιλάνο πρωτεύουσά του, ύστερα από προτροπή του Διοκλητιανού. Διέταξε να γίνουν γιγαντιαία έργα, όπως ταιριάζει σε αυτοκρατορική έδρα κι όπως αρμόζει σε έναν άξεστο Βαλκάνιο στρατιωτικό και ηγεμόνα: ο Ιππόδρομος, (470 × 85 μέτρα), οι Θέρμες του Ηρακλή, το Παλάτι κι άλλα μνημειακά κτίσματα από τα οποία σώζονται ελάχιστα κατάλοιπα. Παράλληλα, επεξέτεινε τον οικισμό και τον περιέβαλε με μεγάλο πετρόκτιστο τείχος μήκους 4.500 μέτρα, ενισχυμένο με 24 πύργους.

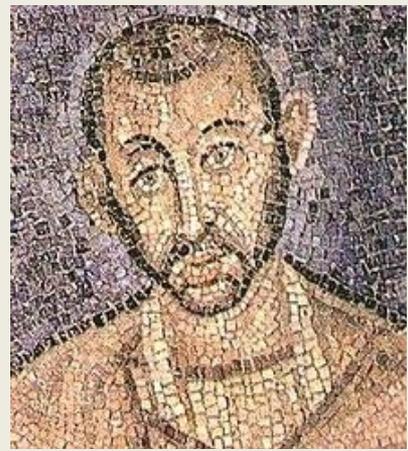

>>> Το 313, οι συναυτοκράτορες Κωνσταντίνος και Λικίνιος υπογράφουν το Διάταγμα της Ανεξιθρησκίας.

Θεολόγος, αυστηρός και αδέκαστος, ζηλωτής της Ορθοδοξίας και πολιτικός, ο άγιος Αμβρόσιος, Επίσκοπος Μιλάνου από το 374 μέχρι το 397, υπήρξε η εμβληματική φυσιογνωμία της δυτικής πρωτεύουσας τον καιρό του Θεοδόσιου του Μεγάλου.

>>> Τον έβαλε να ζητήσει ταπεινά συγγνώμη

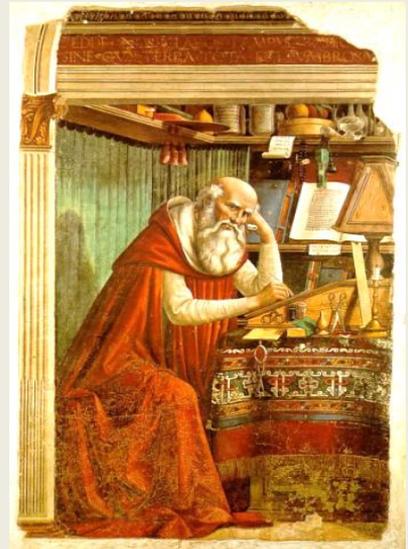
>>>> Του έκλεισε τα μάτια, εκείνη την 17η Ιανουαρίου του 395 στο Μιλάνο, όπου διέμενε ο αυτοκράτορας για να πολεμάει με τον στρατό του διάφορους σφετεριστές. Ίσως να ήταν αυτός που τον ώθησε να χωρίσει την Αυτοκρατορία στα δύο.

Aurelius Ambrosius

Έκδοση της Βουλγαρίας το 382

Ο Ευσέβιος Σωφρόνιος Ίερώνυμος, γεννημένος κάπου στην Κροατία ή τη Σλοβενία από εύπορους Χριστιανούς γονείς το 347, ήταν και αυτός συνομήλικος του Θεοδόσιου Α΄ (αλλά πέθανε 25 χρόνια αργότερα: το 420 στη σκήτη του στη Βηθλεέμ). Μεγάλη πνευματική φυσιογνωμία, πολυταξιδεμένος σε Δύση και Ανατολή, όταν έμαθε καλά ελληνικά, μετέφρασε τη Βίβλο στην κοινή λατινική της εποχής του και διόρθωσε μία παλαιότερη μετάφραση.

NATALE
SOLUM
SANCTI
HIERONYMI

IN
HIERIDAN SYMONE
OCCELTATUM,
PRAEFIGIUM SCOTIAE
RECTORUM, ET EDICITUR
RECTORUM.

AD
ADJUNCTIS
CUM VITA EJUSTEM

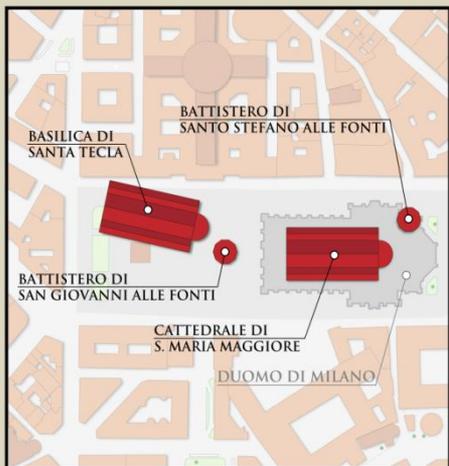
PURPURAE DALMATIAE

PER
A. P. JOSEPHUM DE...
Ceteri Patres Emendatione S. Pauli prout...
Lithuanica Gaudium...

AD...

EX TYPOGRAPHO MULLERIANO

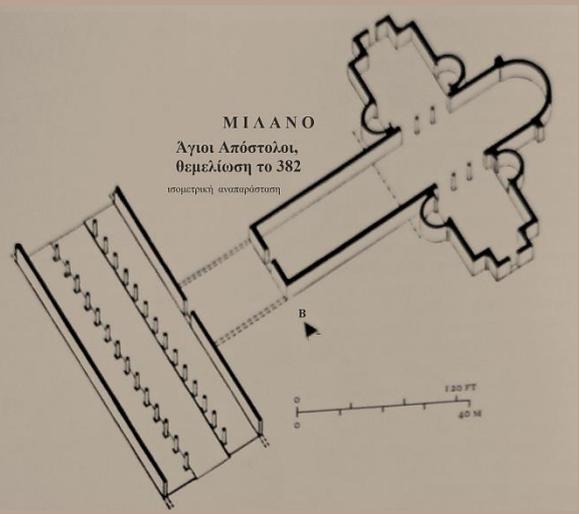
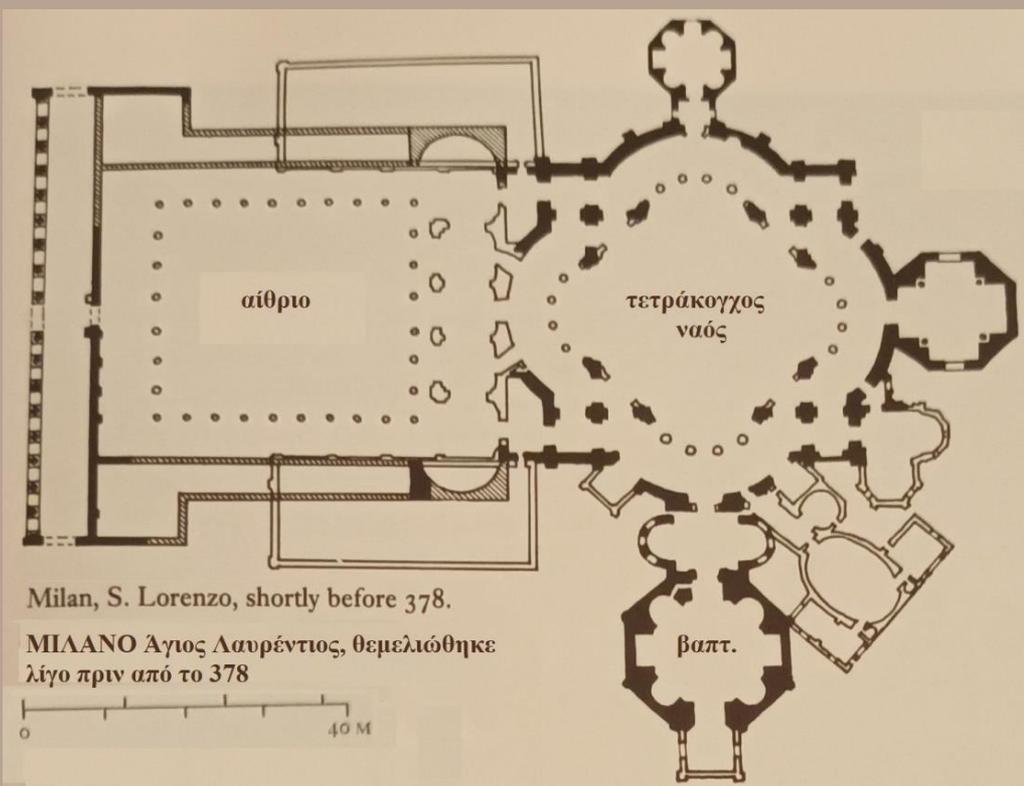
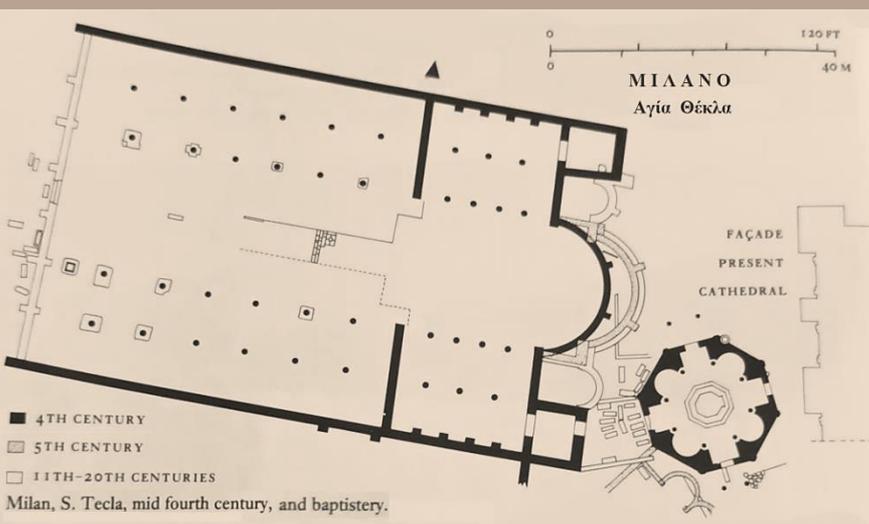
ΜΙΛΑΝΟ

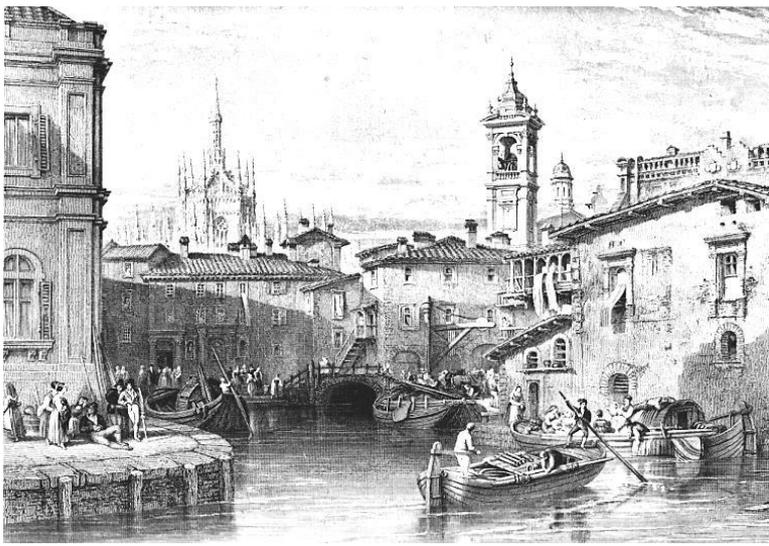
Μιλάνο

Αγία Θέκλα, 4ος-5ος αι.

Τα αριστοκρατικά γένη της γηραιάς Ρώμης βλέπουν να χάνονται τα πάντα. Ορισμένες οικογένειες μετακομίζουν στην Κ/Πολη.

Κατόψεις από το βιβλίο του Richard Krautheimer, *Early Christian and Byzantine Architecture* (Yale Un. Press, 1986)

«**Navigli**» ονομάζεται το σύστημα των πέντε καναλιών με τα οποία έγινε το Μεδιόλανο / Μιλάνο παραποτάμια πόλη. Τα κανάλια επικοινωνούν με τις δύο κοντινές λίμνες, το Lago Maggiore και το Lago di Como, ενώ δεν πέτυχε το σχέδιο με το οποίο προσπάθησαν να συνδέσουν οι Μιλανέζοι ένα από αυτά με τον ποταμό Πάδο και μέσω του Πάδου με την Αδριατική.

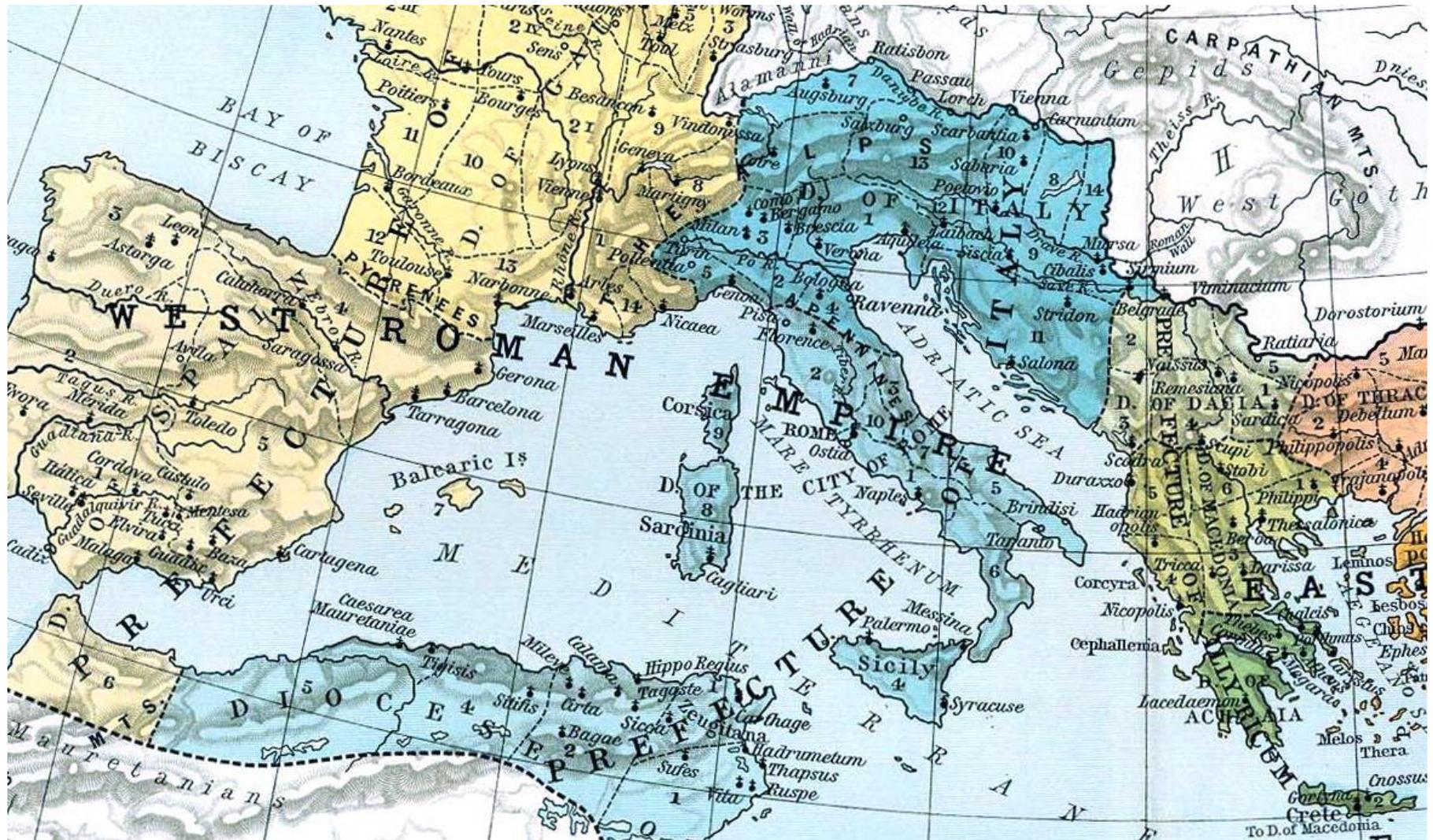

395

BAY OF BISCAY

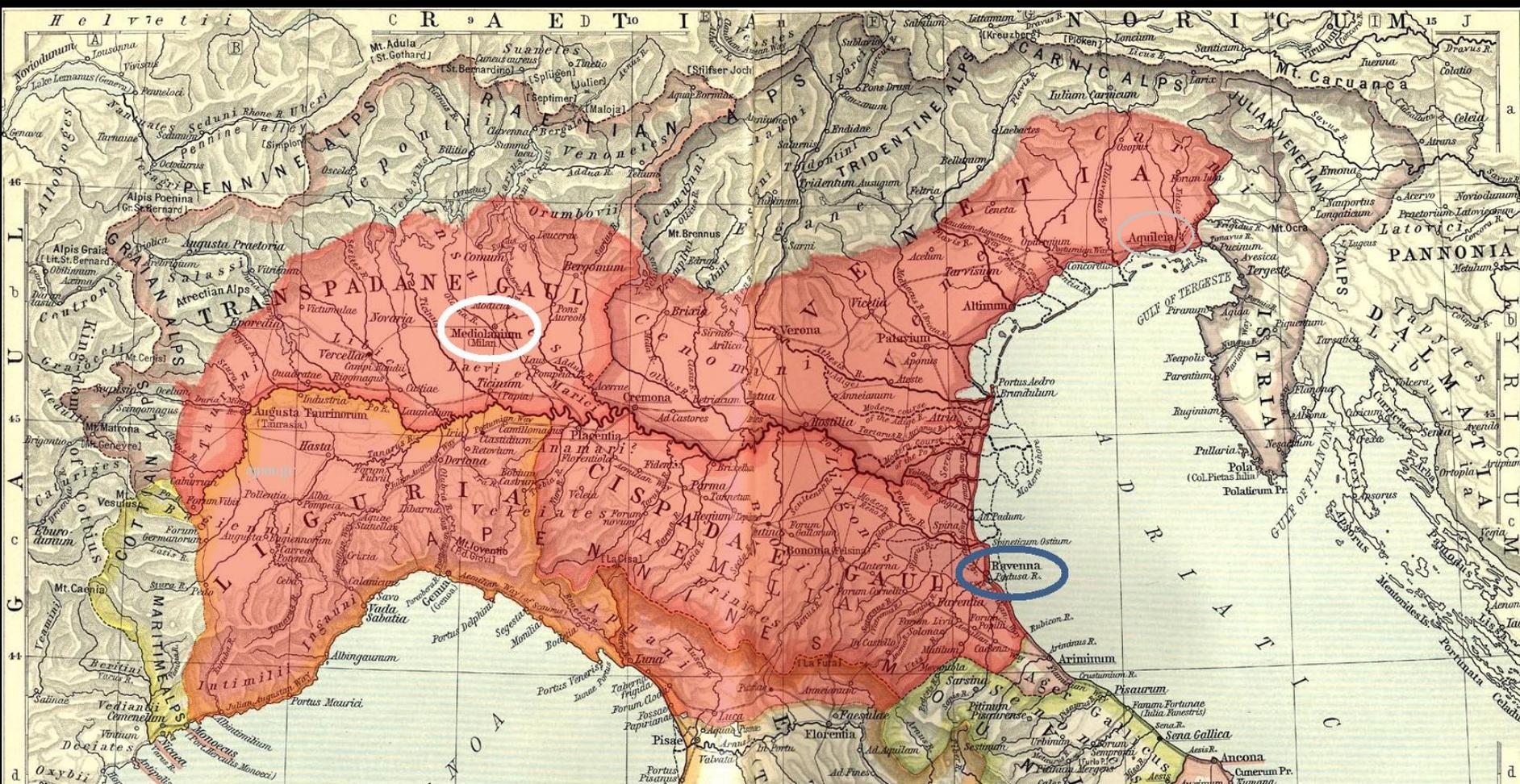
WEST ROMAN EMPIRE

EAST ROMAN EMPIRE

CARPATHIAN MTS
Gepids
Theiss R.
West Goth

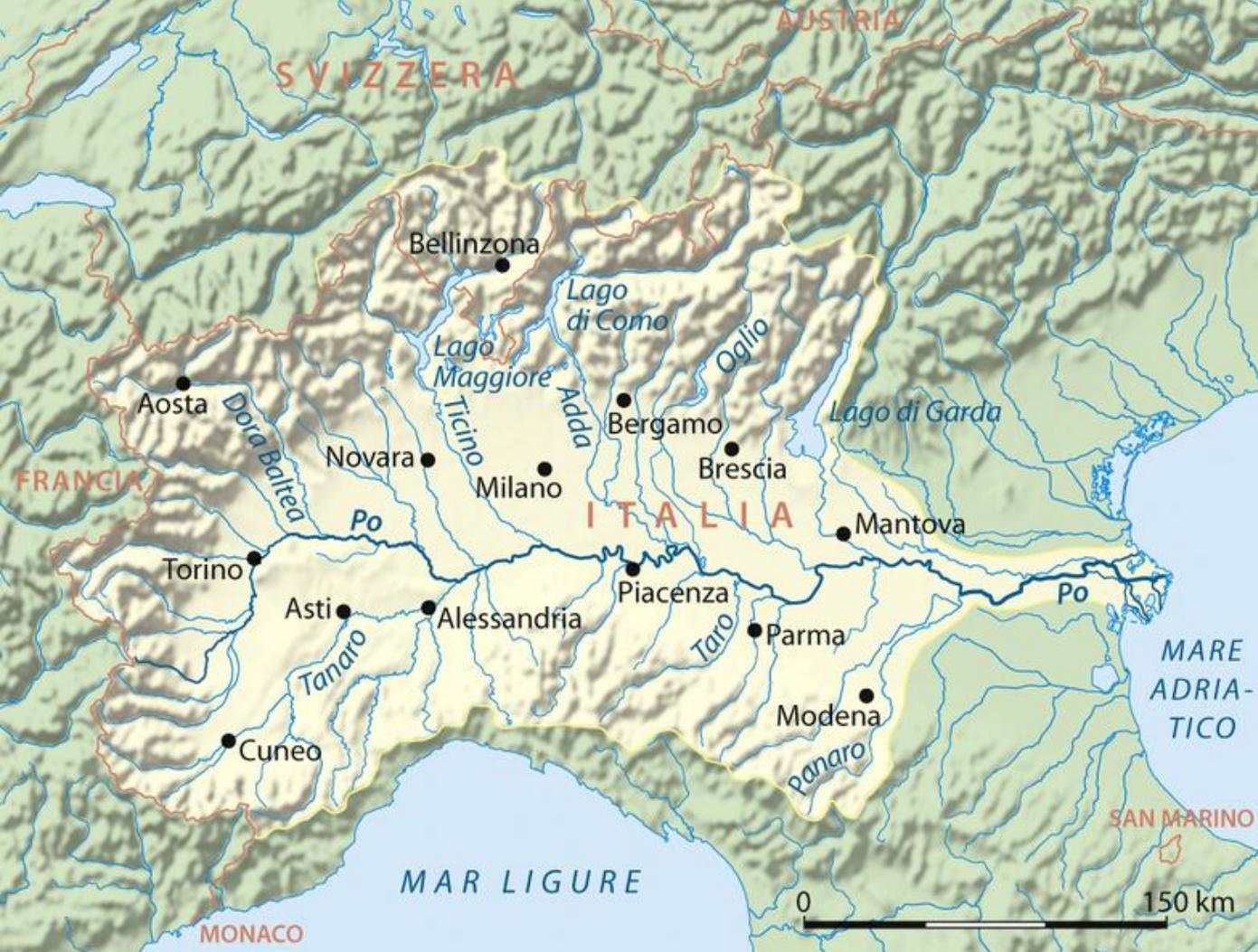
Nantes
Poitiers
Bourges
Besancon
Lyons
Vienna
Geneva
Marseilles
Toulouse
Narbonne
Arles
Nicaea
Gerona
Barcelona
Tarragona
Cordoba
Castulo
Málaga
Gades
Carthage
Syracuse
Messina
Palermo
Sicily
Sardinia
Corsica
Rome
Naples
Brindisi
Tarento
Corcyra
Nicomopolis
Cephallemia
Lacedaemon
ACRUCIA
Crete
To D. of Macedonia

Mediolanum
(Milan)

Ravenna
Etrusca R.

Πάδος (αρχ. Ηριδανός) π.
652 χλμ μήκος
141 παραπόταμοι

Λεκάνη 71.000 τετρ χλμ

Η
Ραβέννα
και το
κανάλι
που τη
συνδέει
με την
Αδρια-
τική.

Φωτ
του
1975

Απέννινα
π. 1300
χλμ μήκος
Η ραχοκοκαλιά
του ιταλικού
κορμού.

Via Appia

Italy

Vatican City

Naples

Bari

Montenegro

Kosovo

Sofia

Skopje

North Macedonia

Tirana

Albania

Thessaloniki

Greece

Patras

Palermo

50 km

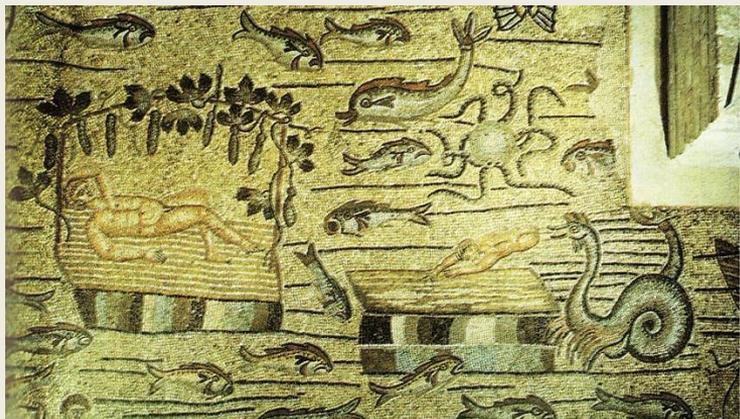
Wikimedia

A = Aquincum η παραδουνάβια Βουδαπέστη, ένα από τα βορειότερα σημεία της Παννονίας – μέρος του πάντα διεκδικούμενου μεταξύ Ανατολής και Δύσης Ιλλυρικού.

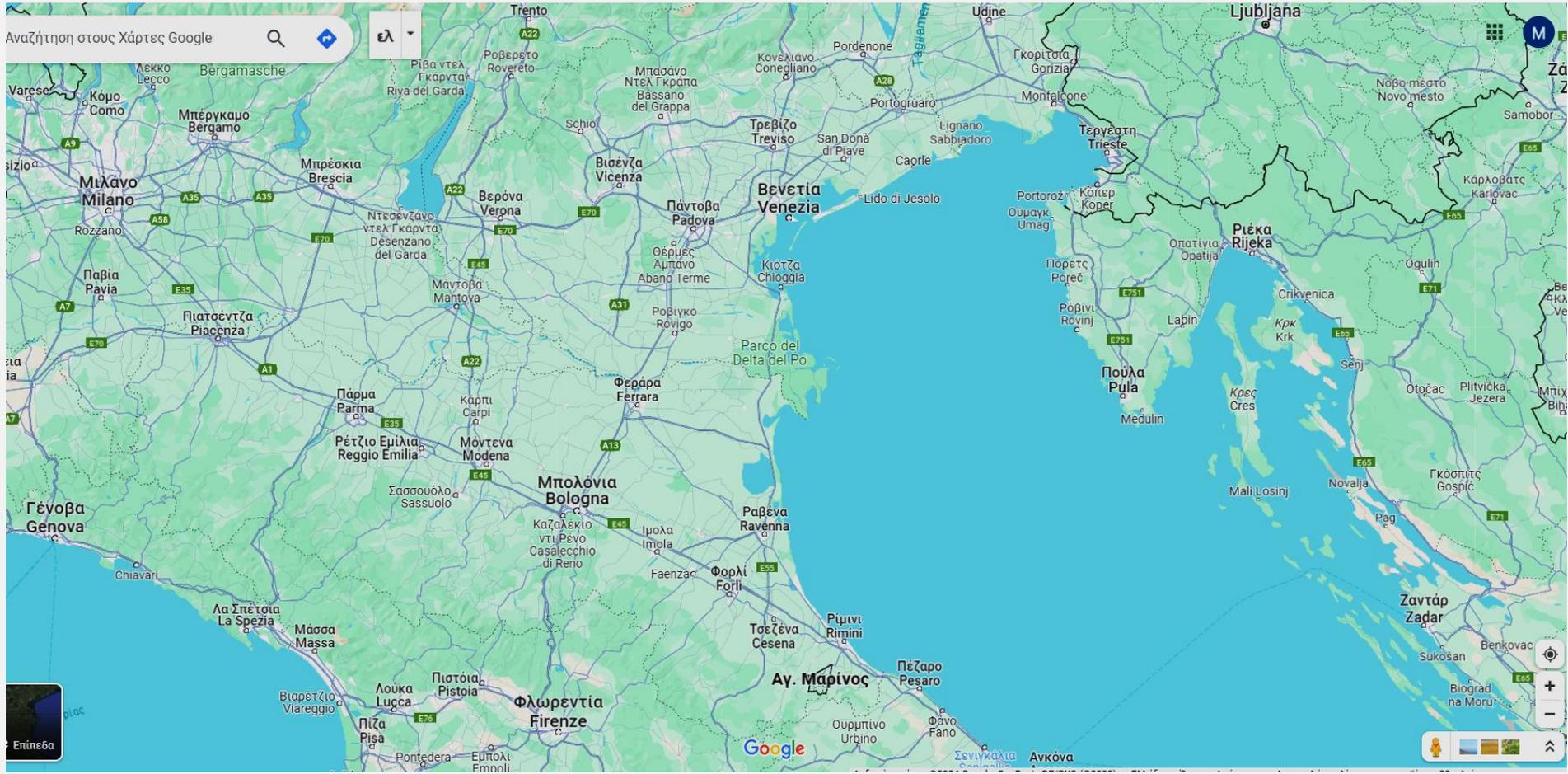
Aquileia
Ravenna

Ακυληία
 Στον μυχό της
 Αδριατικής
 Το επίνειο της
 Κεντρικής
 Ευρώπης

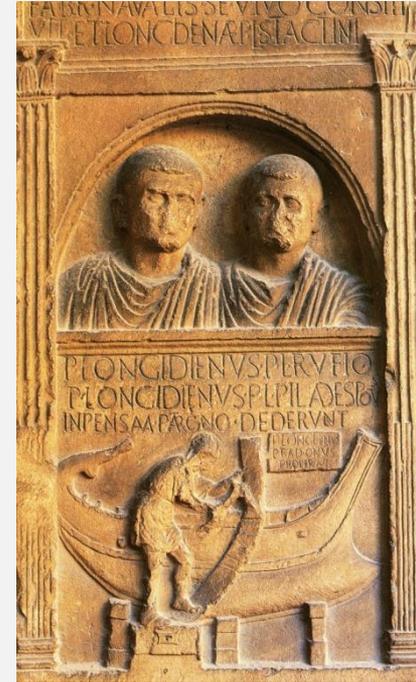
< Ο Ιωνάς

Πρώτη περίοδος: Η Αυτοκρατορική εποχή και η πρόωμη Ύστερη Αρχαιότητα 1ος – 4ος αι. Κέντρο το λιμάνι Classe, 4 χλμ απόσταση στα νότια του οικισμού, που ήταν περιτριγυρισμένος από έλη και κανάλια. Στο λιμάνι βρισκόταν και η πρώτη επισκοπική εκκλησία, για όσους κατέπλεαν από όλη τη Μεσόγειο: ο παλαιός Άγιος Απολλινάριος. Οι γραπτές πηγές μιλούν για 250 πλοία του στόλου, που ελλιμενίζονταν εδώ. Η Ραβέννα-Κλάσσε στην Αδριατική και η Νάπολη στο Τυρρηνικό Πέλαγος ήταν τα δύο μεγαλύτερα θαλασσινά λιμάνια του ρωμαϊκού ναυτικού.

Ο Τραϊανός γύρω στα 100 μ.Χ, κατασκεάζει μεγάλα λιμενικά έργα σε συνδυασμό με κανάλια και κυματοθραύστες συνολικού μήκους 70 χλμ. Την εποχή του Χάους, 235-284, το λιμάνι υποβαθμίζεται, η παράκτια γεωμορφολογία αλλοιώνεται, η θάλασσα απομακρύνεται. Τις λιμενικές και παραποτάμιες υποδομές θα τις επισκευάσει ο Οστρογότθος βασιλιάς Θεοδέριχος μετά το 500.

Επιτύμβια στήλη του
καρaboμαραγκού Publio
Longidieno, 1ος μ.Χ. αι.
Εθνικό Μουσείο,
Ραβέννα

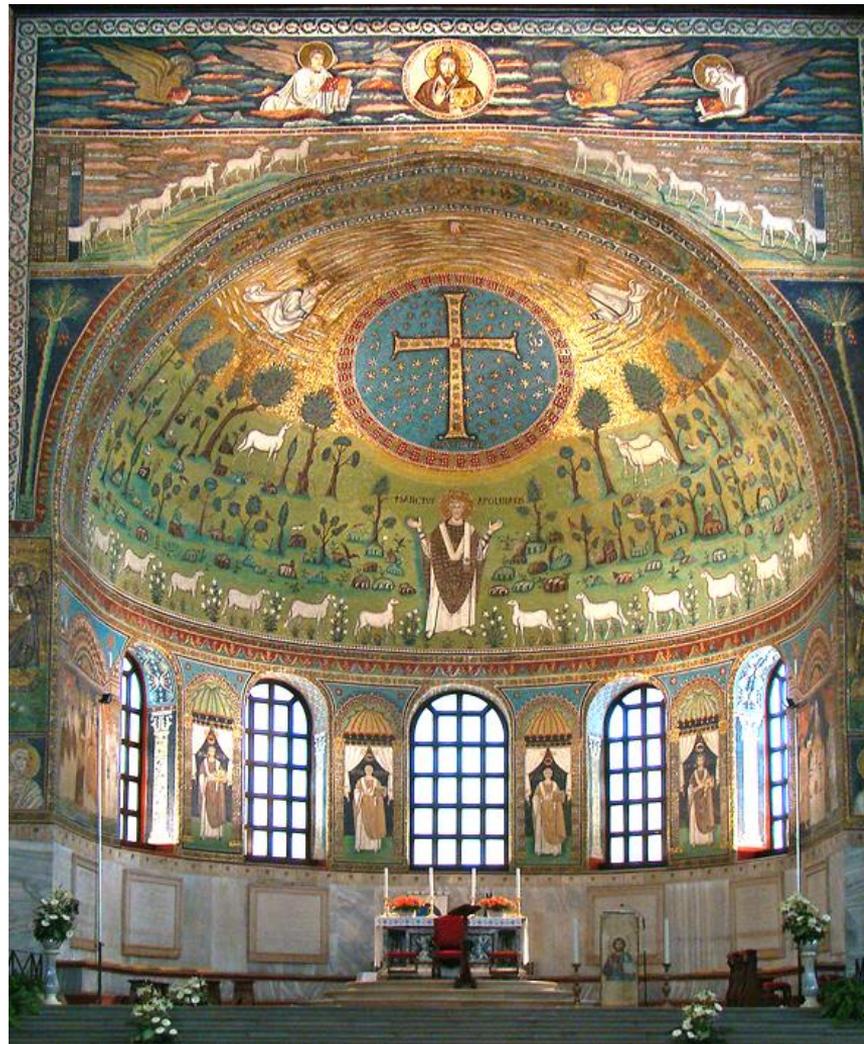
Ύστερη
ρωμαϊκή
Ραβέννα

Βουτηγμένη
στα νερά

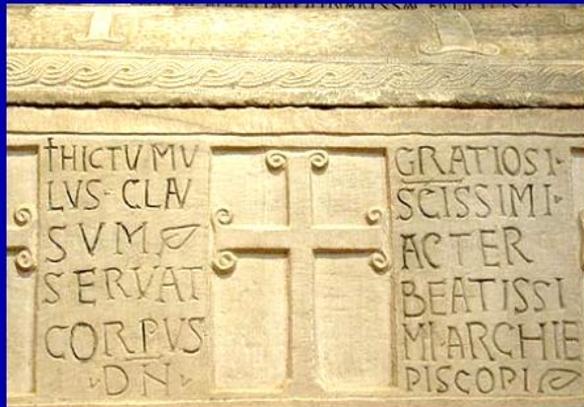

**Ο Άγιος Απολλινάριος
του λιμανιού, ανοικοδομημένος
τον 6ο αιώνα**

Σαρκοφάγοι
του 4ου και
5ου αιώνα
στον Άγιο
Απολλινάριο
στο λιμάνι

ΡΑΒΕΝΝΑ Δεύτερη περίοδος:
Πρωτεύουσα της Δυτικής
Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, από το
402, όταν ο Ονώριος μεταφέρει
την αυλή του από το Μιλάνο στην
ασφαλέστερη Ραβέννα, μέχρι το
476.

Αυτή η δεύτερη περίοδος
χωρίζεται σαφώς σε:
εποχή ακμής, 402-440
(εποχή και της Γάλλα Πλακιδίας)
έως (χαριστικά !) και 450
και >>>>> σταδιακής φθοράς,
παρακμής και χάους, 450-476.

>>>>>> Το 455 οι Βάνδαλοι του
Γιζέριχου λεηλάτησαν τη Ρώμη.

Στις 4 Σεπτεμβρίου του 476, ο Οδόακρος «απολύει»
τον τελευταίο αυτοκράτορα, τον Ρωμόλο Αυγουστίλο
(που έβαλε το στέμμα στην κεφαλή του στις 31
Οκτωβρίου του 475).

Aquileia

**401 Αλάριχος και Βησιγότθοι
και ξανά το 408**

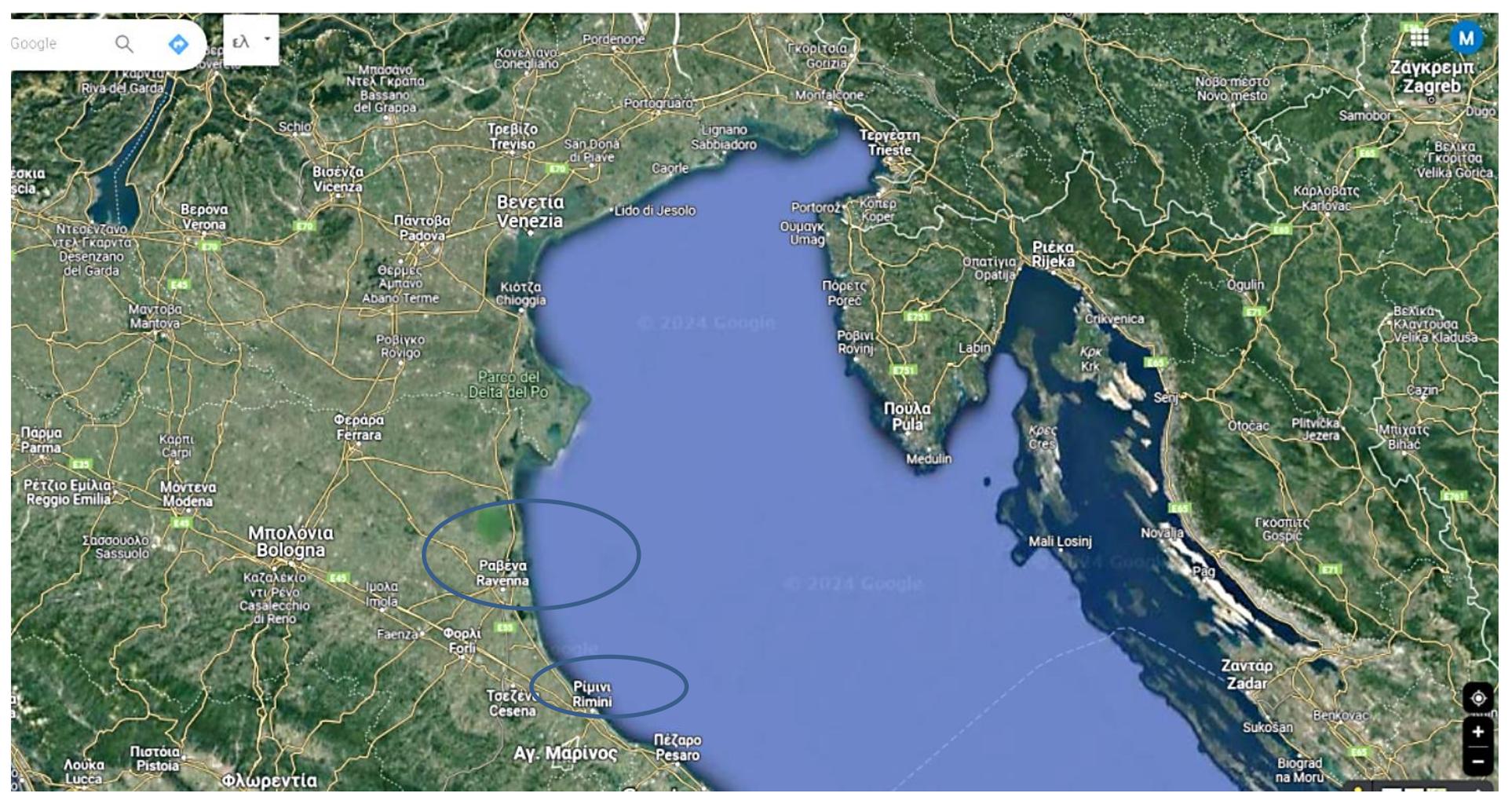
**17 Ιουλίου 452 την λεηλατούν οι Ούννοι
του Αττίλα. Ήταν δύσκολο να διακρίνεις
τα κατάλοιπά της μετά από αυτό.**

> Προσπάθεια ανοικοδόμησης.

>>>> Περνούν οι Λογγοβάρδοι και την καταστρέφουν το 568 και οριστικά το 590.

Οι Ούννοι πολιορκούν μία από τις 9 μεγαλύτερες πόλεις της Αυτοκρατορίας. Από το *Chronicon Pictum* του 1358.

457 – 461

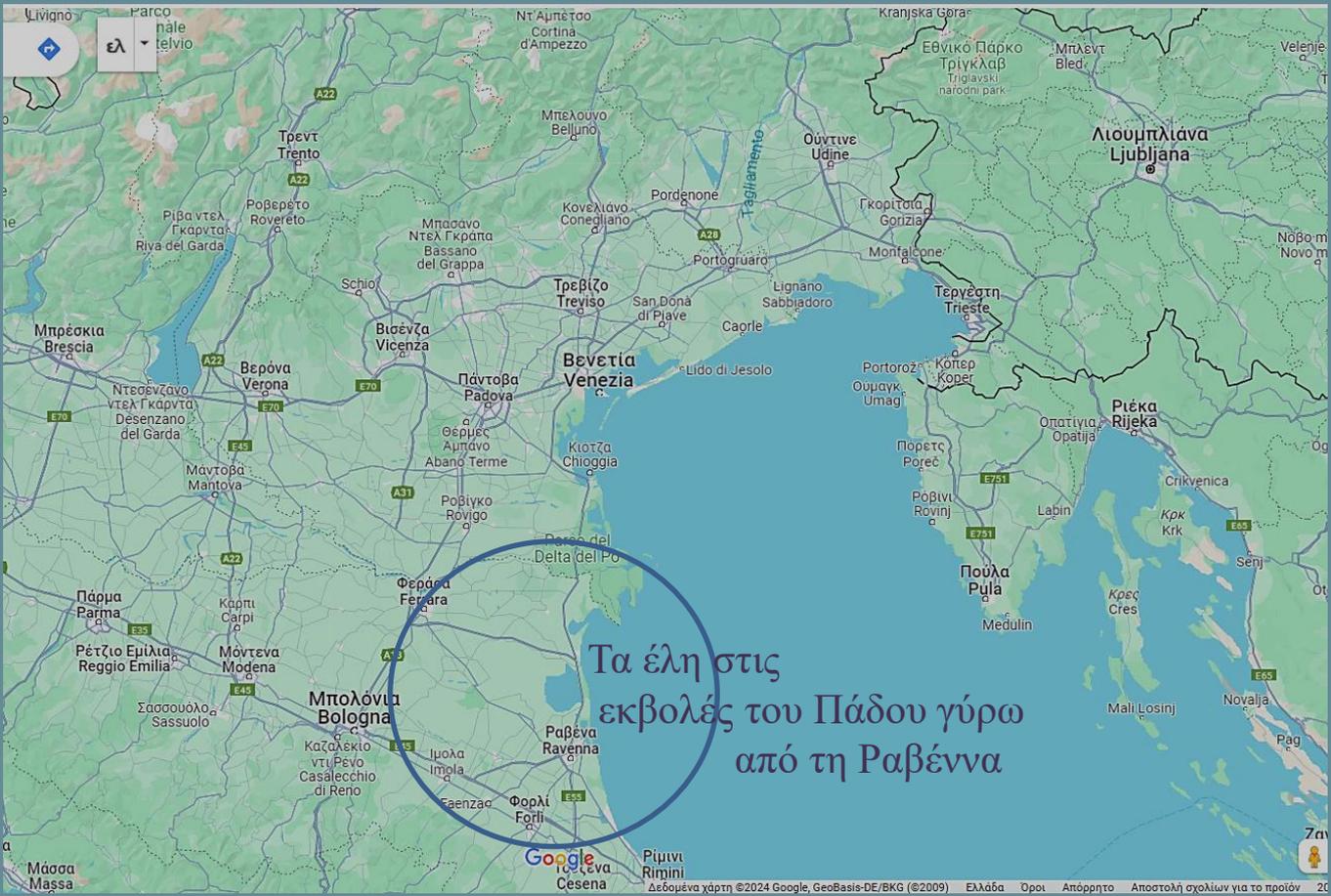

ΡΑΒΕΝΝΑ Τέταρτη περίοδος

540 – 751 Βυζαντινή Περίοδος

**Πρώτη Διάλεξη
μέρος πρώτο**

**Η ρωμαϊκή και
πρωτοχριστιανική
Δύση, οι πρωτεύουσες
Μιλάνο και Ραβέννα,
οι Βάρβαροι**

Μαριάννα Κορομηλά

[Οι φωτογραφίες είναι από τη Wikipedia Creative Commons. Οι περισσότερες είναι από το “Wiki Loves Monuments in Italy”]